

Self-Efficacy as an Outcome of Perceived Social Support*

Selçuk DEMİR, Ministry of Education, ORCID ID: 0000-0003-2904-6443

Abstract:

This study has been carried out to determine the relationship between perceived social support and its sub-dimensions and teacher self-efficacy. In this research correlational model has been used. The sampling of this research has been conducted on 308 teachers that have been working at the public schools in the central districts of Hatay province in the 2018-2019 academic year. The research data has been gathered from the teachers by employing "Teacher Information Form", "Multi-dimensional Scale of Perceived Social Support" to measure perceived social support and "Teacher Self-Efficacy Scale" to measure teachers' self-efficacy perceptions. In data analysis, statistical techniques that are descriptive analyses, correlation and structural equation modeling have been utilized. In reference to the results of structural equation modeling perceived social support positively affects self-efficacy perception. Besides family, special person and friend sub-dimensions of perceived social support positively affect self-efficacy. The array of relative importance regarding to the impact of sub-dimensions of social support on self-efficacy that are friend, family and special person. It was revealed that teachers' perceptions relating to social support influence their self-efficacy beliefs. It is recommended that teachers' families, friends and administrators should be informed on social support to raise teachers' self-efficacy.

Keywords: Perceived social support, self-efficacy, teacher.

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 20, No 3, 2019
pp. 919-932
DOI: 10.17679/inuefd.553518

Article type:
Research article

Received : 14.04.2019
Accepted : 31.08.2019

Suggested Citation

Demir, S. (2019). Self-efficacy as an outcome of perceived social support. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 20(3), 919-932. DOI: 10.17679/inuefd.553518

* This study was partly presented as a verbal notification at VIth International Eurasian Educational Research Congress in 2019 in Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Self-efficacy influences learning, motivation and performance (Bandura, 1982; Bandura ve Locke, 2003; Lunenburg ve Ornstein, 2012). The quality of teaching is a general challenging for many schools in the world. It is known that teacher efficacy has an important role in the quality of teaching (Minghui et al., 2018). Lunenburg ve Ornstein (2012) indicates that self-efficacy belief leave a powerful impression in educational organizations, so it is important to know about the factors which contributes to create self-efficacy. One of the factors which affects self-efficacy is perceived social support. Some researchers (Korte and Sorenson, 2018; Minghui et al., 2018) pointed out the relationships between perceived social support and teacher self-efficacy. Despite this fact the researcher has met limited studies regarding the role of perceived social support on teacher self-efficacy. Korte and Sorenson (2018) have pointed out that support from family, community and students predicted teacher self-efficacy. Minghui et al. (2018) have revealed that support from family and friends have the most important role on teacher self-efficacy. Based on the results of the earlier researches, it has been thought that support from family, special person and friends are important for enhancing teachers' self-efficacy beliefs in public schools which is a psychological power. Different models were developed regarding the role of social support and the sub-dimensions of social support that are family, special person and friend on teacher self-efficacy.

Purpose

This current research has aimed to determine the relationships between perceived social support and its sub-dimensions with the teacher's self-efficacy. In this regard, this study focuses on testing the following hypotheses:

H1: Perceived social support positively influences teacher's self-efficacy.

H2: Family sub-dimension of perceived social support positively influences teacher's self-efficacy.

H3: Special person sub-dimension of perceived social support positively influences teacher's self-efficacy.

H4: Friends sub-dimension of perceived social support positively influences teacher's self-efficacy.

Method

In this research correlational model has been used. This model explains whether the variables change together or not, if the change exists it determines the direction and level of the change (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012; Karasar, 2012). The sampling of this study has been conducted on 308 teachers that have been working at the public schools in the central districts of Hatay province in the 2018-2019 academic year.

The research data has been collected from the teachers by employing "Teacher Information Form", "Multi-dimensional Scale of Perceived Social Support" that measures perceived social support and "Teacher Self-Efficacy Scale" that measures teachers' self-efficacy perceptions. Multi-dimensional scale of perceived social support that was improved by Zimet et al. (1988), adapted to Turkish by Eker ve Arkar (1995) and then revised the psychometric properties of scale by Eker et al. (2001). There are three sub-dimensions that are family, special person and friends in reference to the resource of the support. In this study context the coefficient of Cronbach's Alpha has been found as .903 for family sub-dimension, .918 for special person sub-dimension, .883 for friend sub-dimension and .935 for all the scale. Confirmatory factor analysis has showed that the factorial structure of the scale comprising of three sub-dimensions has fitted well to the data of this current research ($\chi^2=25.484$, $df=11$, $\chi^2/df=2.317$, $P=0.008$, $RMSEA=0.065$, $GFI=.977$, $IFI=.990$, $TLI=.980$, $CFI=.990$).

Self-efficacy scale was improved by Schmitz ve Schwarzer (2000) and adapted to Turkish by Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Soran (2004). There are two sub-dimensions that are coping behavior and innovator business behavior. The coefficient of Cronbach's Alpha has been calculated as .802 for coping behavior, .884 and .894 for all the scale. Confirmatory factor analysis has revealed that two-factor scale showed a good fit to the data of this current study ($\chi^2=10.602$, $df=8$, $\chi^2/df=1.325$, $P=0.225$, $RMSEA=0.033$, $GFI=.989$, $IFI=.998$, $TLI=.995$, $CFI=.997$).

In data analysis, statistical techniques that are descriptive analyses, correlation and structural equation modeling have been used. Confirmatory factor analysis has been employed for each of scales utilized in this study. Then measurement model has been developed. After getting the best fit indexes in the measurement model, the path models has been generated in line with the conceptual framework.

Findings

The results of structural equation modeling reveal that perceived social support positively affects self-efficacy perception. Beside this; family, special person and friend sub-dimensions of perceived social support positively affect self-efficacy. The array of relative importance regarding to the impact of sub-dimensions of social support on self-efficacy that are friend, family and special person.

Discussion & Conclusion

It was revealed that teachers' perceptions relating to social support influence their self-efficacy beliefs. It is recommended that teachers' families, friends and administrators should be informed on social support to raise teachers' self-efficacy. The relationships between the sub-dimensions of both scales used in this study can be investigated. Perceived social support is only one of the factors influencing teacher self-efficacy beliefs. Therefore, the other factors affecting the teacher self-efficacy can be examined to utilize the psychological effect of this belief at schools.

Algılanan Sosyal Desteğin Bir Çıktısı Olarak Öz Yeterlik*

Selçuk DEMİR, Milli Eğitim Bakanlığı, ORCID ID: 0000-0003-2904-6443

Öz

Bu çalışma; algılanan sosyal destek ve alt boyutlarının, öğretmen öz yeterliği ile ilişkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada korelasyonel model kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Hatay ilinin merkez ilçelerinde bulunan devlet okullarında 2018–2019 eğitim-öğretim yılında görev yapmakta olan 308 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada "Kişisel Bilgi Formu", algılanan sosyal desteği ölçmek için "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve öğretmenlerin öz yeterlik algılarını ölçmek için "Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimleyici analizler, korelasyon ve yapısal eşitlik modellemesi istatistiksel tekniklerinden yararlanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi sonuçlarına göre; algılanan sosyal destek, öz yeterlik algısını pozitif olarak etkilemektedir. Bunun yanı sıra algılanan sosyal desteğin aile, özel bir insan ve arkadaş alt boyutları, öz yeterliği pozitif olarak etkilemektedir. Sosyal desteğin alt boyutlarının, öz yeterlik üzerindeki etkisine ilişkin göreceli önem sırası; arkadaş, aile ve özel bir insan şeklinde bulunmuştur. Öğretmenlerin sosyal destek algılarının, öz yeterlik inançlarını etkilediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin öz yeterliklerini arttırmak için ailelerinin, arkadaşlarının ve yöneticilerinin sosyal destek konusunda bilgilendirilmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal destek, öz yeterlik, öğretmen.

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 20, Sayı 3, 2019
ss. 919-932
DOI: 10.17679/inuefd.553518

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi : 14.04.2019
Kabul Tarihi : 31.08.2019

Önerilen Atıf

Demir, S. (2019). Algılanan sosyal desteğin bir çıktısı olarak öz yeterlik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 919-932. DOI: 10.17679/inuefd.553518

* Bu çalışma, Ankara'da 2019 yılında 6. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak kısmen sunulmuştur.

GİRİŞ

Mesleklerini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışan öğretmenlerin, yeterli inançlarının güçlendirilmesi, eğitim kalitesi açısından önemli görülmektedir. Öz yeterliğin, öğretmenlerin mücadele etme kararlılıklarını etkilediği bilinmektedir. Bu kapsamda Tschannen-Moran, Woolfolk Hoy ve Hoy (1998), işlerinde karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebileceğine inanç besleyen öğretmenlerin; öğretimsel faaliyetlerde, sınıf yönetiminde ve öğrencileri derse motive etmede başarılı olduklarını ileri sürmektedirler. Lunenburg ve Ornstein (2012) ise bireylerin, sadece başarılı olacaklarını düşündükleri işleri öğrenmeye ve uygulamaya çalışacağını belirtmektedirler. Aynı araştırmacılar; kişilerin bir şeylerin gerçekleşeceğine inanmalarının, inanılan şeyin gerçekleşmesine katkı sağladığını ve bunun da Pygmalion etkisi olduğunu ifade etmektedirler. Diğer bir deyişle bu etkiyi, kendi kendini meydana getiren ön sezi şeklinde açıklamaktadırlar. Dolayısıyla öğretmenlerin resmî görevlerinden daha fazlasını, öncelikle psikolojik olarak yapabileceklerine inanmalarının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda sosyal destek algısının, öğretmenlerin yeterliklerinin farkına varmalarını ve belirli bir görevi başaracaklarına inanmalarını sağlayacağı öngörülmektedir.

Sosyal Destek

Sosyal destek, bireyin çevresinden gördüğü ilgi, sevgi, saygı, takdir ve güvenin yanı sıra, bilgi edinme ve maddî yardım gibi sosyal, psikolojik ve ekonomik nitelikli destek olarak tanımlanabilir (Yardımcı ve Başbakan, 2009: 158). Sosyal destek, insanlarla yakın bağların kurulması şeklinde açıklanmaktadır (Şenturan, 2014). Araştırmalar, bireylerin ailelerine ve kişisel ilişkilerine değer verdiklerini göstermektedir (Robbins ve Judge, 2012). Bireylerin; evlilikle ilgili problemleri, çocukların disiplin sorunları ve sonlanan ilişkiler gibi yaşadıkları sosyal ilişkilerindeki durumlar, yaptıkları işe yansımaktadır (Major, Klein ve Ehrhart, 2002). Araştırmalar, sosyal destek algısının bireylere iki açıdan yarar sağladığını belirtmektedir. Birincisi, sosyal destek bir bireyin psikolojisini ve fizyolojisini olumlu etkilemektedir (Şenturan, 2014). İkincisi ise iyi bir sosyal destek, streste mücadele etmede daha başarılı sonuçlar alınmasını sağlamaktadır (Güney, 2012; Lunenburg ve Ornstein, 2012; Şenturan, 2014). Aile üyeleri ve arkadaşları gibi destekleyici gruplar, özellikle kriz anlarında bireylere sorunların atlatılmasında oldukça yararlı etkilerde bulunmaktadır. Dolayısıyla bireyler, bu desteği almaya devam ettikleri ve koruyabildikleri ölçüde güçlerini toparlamakta, başarılı olmalarını sağlayacak yetenek ve becerilerini geliştirmekte, yeterliliklerini arttırmakta ve özel amaçlarını gerçekleştirmektedirler (Özkalp ve Kirel, 2010).

Murray (2015); başarılı yöneticilerin, sorumluluklarını iyi bir biçimde yerine getirmeleri konusunda astlarını güçlendirdiğini, onlara maddî ve manevî destek olduğunu ve bu durumların sonucu olarak onların yapabileceklerine inanç duymalarına olumlu katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Saygın ve Saygın (2016) ise güçlü bir yöneticinin, astları hata yaptıklarında bile onlara devam etmeleri için enerji vererek gelişimlerine yardımcı olduğunu vurgulamaktadır. Başarılı yöneticilerin etkileşimlerinin, astlarının psikolojik mekanizmalarını (öz yeterlik) harekete geçirecek ve onları geliştirecek şekilde kaliteli olduğu görülmektedir. Ayrıca Saygın ve Saygın (2016); işinde başarılı olacağına ilişkin inancı tam olan yöneticilerin, bu inançlarının astlarına da yansıtıldığını ortaya koymaktadır.

Öz Yeterlik

Öz yeterlik, bireyin bir sorumluluğun gereklerini yerine getirebileceğine ilişkin kabiliyetlerine olan inancıdır (Bandura, 1997). Öz yeterliği yüksek bireyler, belirli sorumluluk ve görevlerini yerine getirme noktasında yeteneklerine daha fazla güvenmektedir (Hefferon ve Boniwell, 2011; Lunenburg ve Ornstein, 2012). Yüksek düzeyde öz yeterliğe sahip bireyler, zorlukları aşmak için çaba gösterirken; düşük düzeyde öz yeterliğe sahip bireyler ise zorluklar karşısında çabalarını azaltmakta ya da görevi yerine getirmekten vazgeçmektedir (Gist ve Mitchell, 1992; Locke, Frederick, Lee ve Bobko, 1984; Lunenburg ve Ornstein, 2012).

Öz yeterlik, okul üyelerinin yapabileceklerine inanç duymalarını sağlayan psikolojik bir süreç oluşturduğundan kaynaklarının bilinmesi önem arz etmektedir (Lunenburg ve Ornstein, 2012). Bandura (1997), öz yeterliğin; geçmiş performans, temsili deneyim, sözlü ikna ve duygusal ipuçları olmak üzere dört ana kaynağının olduğunu açıklamaktadır. Bu kaynaklar kısaca şu şekilde özetlenmektedir (Bandura, 1982; 1997): Geçmiş performans: İşle ilgili bir görevde başarılı olmuş bir birey sonraki benzer görevlerde, görevle ilgili başarısızlık yaşamış bir bireyle kıyaslandığında, daha çok öz güvenlidir. Temsili deneyim: Bir işyerinde arkadaşlarından birinin bir işte başarılı olduğunu gören bireyin, öz yeterlik algısı artmaktadır. Sözlü ikna: Bireyleri belli görevleri başaracakları konusunda inandırmaya çalışmadır. Duygusal ipuçları: Bir bireyin verilen bir görevi başaramayacağına inanması, o bireyde fizyolojik sıkıntılar meydana getirmektedir.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Lunenburg ve Ornstein (2012) öz yeterlik inancının, eğitim örgütlerinde güçlü etkiler bıraktığını belirtmektedir. Nitekim öz yeterlik; öğrenme, motivasyon ve performansı etkilemektedir (Bandura, 1982; Bandura ve Locke, 2003; Lunenburg ve Ornstein, 2012). Minghui ve diğerleri (2018), öğretimin kalitesini arttırmanın mücadele gerektiren bir iş olduğunu ve öğretim kalitesini yansıtan çoklu göstergeler arasında öğretmenin öz yeterliğinin yaygın bir şekilde dikkat çektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla hem öğretmenin kendisine hem de çevresine sunacağı katkılar göz önüne alındığında, öz yeterlik inancını arttıran etmenlerin belirlenmesi ve eğitim örgütlerinde öz yeterlik inancının olumlu etkisinden yararlanılması önemli görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, öz yeterlik inancına etki eden faktörlerden biri sosyal destek algısıdır. Yardımcı ve Başbakkal (2009) ise öğrencilerin; ailelerinden, arkadaşlarından ya da çevrelerinden destek gördüklerini algılamalarının, öz yeterlikleri ile olumlu bir ilişkisi olduğunu açığa çıkarmışlardır. Bu gerçeklere rağmen algılanan sosyal desteğin, öğretmen öz yeterliği üzerindeki etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Korte ve Simonsen, 2018; Minghui vd., 2018). Bu çalışmada; algılanan sosyal destek ile sosyal desteğin kaynağına bağlı olarak aile, özel bir insan ve arkadaş alt boyutlarının her birinin öğretmen öz yeterliği üzerindeki rolüne ilişkin ayrı birer model geliştirilmiş ve bu modeller, güçlü sonuçlar üretmesi açısından yapısal eşitlik modellemesi ile test edilmiştir. Bu çalışmada, algılanan sosyal destek ve alt boyutlarının, öz yeterlik ile ilişkisinin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaca ilişkin aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H1: Algılanan sosyal destek, öğretmen öz yeterliğini pozitif olarak etkilemektedir.

H2: Algılanan sosyal desteğin aile boyutu, öğretmen öz yeterliğini pozitif olarak etkilemektedir.

H3: Algılanan sosyal desteğin özel bir insan boyutu, öğretmen öz yeterliğini pozitif olarak etkilemektedir.

H4: Algılanan sosyal desteğin arkadaş boyutu, öğretmen öz yeterliğini pozitif olarak etkilemektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Desenlenmesi ve Uygulanması

Bu çalışmada, değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, değişim varsa değişimin yönü ve düzeyinin belirlendiği korelasyonel model (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012; Karasar, 2012) kullanılmıştır. Mevcut çalışmada; öğretmenlerin sosyal destek ve sosyal desteğin alt boyutlarına yönelik algıları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Hatay ilinin merkez ilçelerindeki devlet okullarında çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu çalışmada, evrendeki bütün kümelerin eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme yöntemi olan (Karasar, 2012) küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hatay'ın merkez ilçelerindeki devlet okulları birer küme olarak değerlendirilip 34 okul tesadüfi olarak alınmıştır. Araştırma için seçilen okullardaki öğretmenlere, çalışmanın amacı ve uygulama şekli açıklanmış; sonrasında çalışmaya katılıp katılamayacakları sorulmuştur. Bu okullarda görev yapmakta olan 308 öğretmen, gönüllü olarak araştırmaya katılmıştır.

Araştırmanın örnekleminin (n=308) %46.1'i kadın (n=142), %53.9'u ise erkek öğretmenlerden (n=166) oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %77.3'ü evli (n=238) ve %22.7'si bekâr öğretmenlerdir (n=70). Katılımcıların %25.3'ü 21-30 (n=78), %44.2'si 31-40 (n=136) ve %30.5'i ise 41 yaş ve üzeri (n=94) yaş aralığındadır. Katılımcıların %25.3'ü 21-30 (n=78), %44.2'si 31-40 (n=136) ve %30.5'i ise 41 yaş ve üzeri (n=94) yaş aralığındadır. Örnekleme alınan öğretmenlerin, %44.5'i 1-10 yıl (n=137), %38.3'ü 11-20 yıl (n=118) ve %17.2'si 21 yıl ve üzeri (n=53) kıdem aralığındadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri "Kişisel Bilgi Formu", "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ve "Öz Yeterlik Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Kişisel bilgi formunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, medeni durum, yaş ve mesleklerindeki kıdemlerine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Kullanılan ölçekler ise beşli likert

tipidir. Aşağıda ölçeklere ilişkin bilgiler, ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçları detaylı biçimde sunulmuştur.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği: Zimet ve diğerleri (1988) tarafından geliştirilen ve Eker ve Arkar (1995) tarafından Türkçeye uyarlanan ve Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından psikometrik özellikleri tekrar gözden geçirilen “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 12 maddeden ve aile, özel bir insan ve arkadaş olmak üzere algılanan sosyal desteğin kaynağına bağlı olarak üç boyuttan meydana gelmektedir. Ölçeğin her bir boyutu, 4 madde ile ölçülmüştür. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin Bartlett Küresellik Testinin sonucu anlamlı ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı .909 olarak hesaplanmıştır. Rotasyon açıklama değerlerine göre ölçekteki toplam varyansın; %23.595’i aile boyutu, %26.991’i özel bir insan boyutu, %28.524’ü arkadaş boyutu ve %79.110’u ise bu üç alt boyut tarafından açıklanmaktadır. Cronbach’s Alpha Güvenirlik Katsayısının; aile boyutunda .903, özel bir insan boyutunda .918, arkadaş boyutunda .883 ve ölçeğin tamamında ise .935 olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırmada kullanılan çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin, yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analiziyle ölçeğin orijinalindeki üç boyutlu faktör yapısının, araştırmanın verileriyle iyi düzeyde uyum sağladığı uyum iyiliği değerlerinden görülmektedir ($\chi^2=25.484$, $sd=11$, $\chi^2/sd=2.317$, $P=0.008$, $RMSEA=0.065$, $GFI=.977$, $IFI=.990$, $TLI=.980$, $CFI=.990$).

Öz yeterlik ölçeği: Araştırmada, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini ölçmek için kullanılan öğretmen öz yeterlik ölçeği, Schmitz ve Schwarzer (2000) tarafından geliştirilmiş ve Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Soran (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 8 maddeden ve başa çıkma ve yenilikçi davranış olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bartlett Küresellik Testi sonucunun anlamlı ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı .880 olarak bulunmuştur. Rotasyon açıklama değerlerine göre ölçekteki toplam varyansın; %35.220’si başa çıkma davranışı boyutu, %41.770’i yenilikçi davranış boyutu ve %76.991’i ise bu iki boyut tarafından açıklanmaktadır. Cronbach’s Alpha Güvenirlik Katsayısı; başa çıkma davranışı boyutunda .802, yenilikçi davranış boyutunda .887 ve ölçeğin tamamında ise .894 olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırmada kullanılan öz yeterlik ölçeği, yüksek düzeyde güvenilir. Doğrulayıcı faktör analiziyle ölçeğin orijinalindeki iki boyutlu faktör yapısının, araştırmanın verileriyle iyi düzeyde uyum sağladığı uyum iyiliği değerlerinden görülmektedir ($\chi^2=10.602$, $sd=8$, $\chi^2/sd=1.325$, $P=0.225$, $RMSEA=0.033$, $GFI=.989$, $IFI=.998$, $TLI=.995$, $CFI=.997$).

Analizler

Veriler SPSS programına girildikten sonra uç değerler temizlenmiş, verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Elde edilen verilerin, normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. Değişkenler arasında doğrusal ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Bu araştırmada; ölçüm hatalarını dikkate alan, hipotez testlerinde daha başarılı olduğu bilinen (Meydan ve Şeşen, 2015) ve güçlü sonuçlar üreten istatistiksel bir yöntem olan Yapısal Eşitlik Modellemesi kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile araştırmada kullanılan her bir ölçeğin faktör yapıları doğrulanmış ve bu yapıların iyi düzeyde uyum değerleri ürettiği görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi ile değişkenler arası ilişkilerin varlığı doğrulanmıştır. Verilerle iyi uyum değerleri ürettikleri görüldükten sonra oluşturulan ölçüm modelinin doğrulanıp doğrulanmadığına bakılmıştır. Daha sonra algılanan sosyal destek ve alt boyutlarının öz yeterlik üzerindeki etkileri ayrı yapısal modellerle incelenmiştir. Her bir modelin ürettikleri uyum iyiliği değerlerine bazı kriterler açısından bakılmıştır.

Birçok uyum iyiliği değerinin bulunmasına karşın sıklıkla raporlanan değerler; χ^2 , χ^2/sd , GFI , IFI , CFI ve $RMSEA$ şeklindedir (Meydan ve Şeşen, 2015). Bu araştırmada bu değerlerin yanı sıra TLI değeri de belirtilmiştir. Bu uyum iyiliği değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmaktadır (Bayram, 2013; Byrne, 2010; Kline, 2011).

Tablo 1.

Araştırmada Yararlanılan Uyum İndeksleri

Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2	$0 \leq \chi^2 \leq 2$	$2 < \chi^2 \leq 3$
p	$0.05 < p \leq 1.00$	$0.01 < p \leq 0.05$
χ^2 /sd	$0 \leq \chi^2 /sd \leq 2$	$2 < \chi^2 /sd \leq 3$
RMSEA	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.08$
GFI	$0.90 \leq GFI < 1.00$	$0.85 \leq GFI < 0.90$
IFI	$0.95 \leq IFI < 1.00$	$0.90 \leq IFI < 0.95$
TLI	$0.95 \leq TLI < 1.00$	$0.90 \leq TLI < 0.95$
CFI	$0.95 \leq CFI < 1.00$	$0.90 \leq CFI < 0.95$

Tablo 1’de araştırmalarda sıklıkla raporlanan uyum iyiliği değerleri bazı kriterlere bağlı olarak sunulmuştur.

BULGULAR

Değişkenlerle İlgili Betimsel Analizler ve Korelasyon Matrisi

Araştırma değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, standart hata değerleri ve korelasyon matrisi Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2.

Araştırmada İncelenen Değişkenlerin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata ve Korelasyon Değerleri

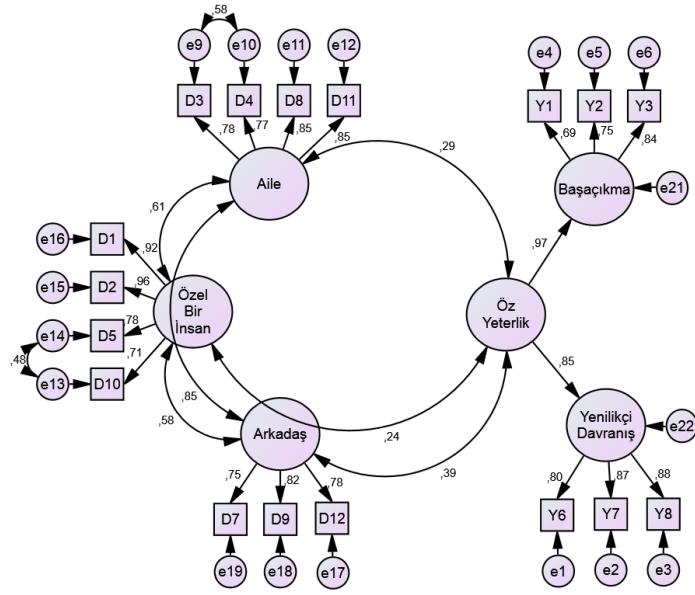
Değişkenler	\bar{X}	ss	Std. Hata	1	2	3	4	5
1. Sosyal Destek	3.893	.673	.038	1				
2. Aile	4.060	.729	.041	.880**	1			
3. Özel Bir İnsan	3.773	.894	.050	.873**	.622**	1		
4. Arkadaş	3.848	.690	.039	.866**	.714**	.603**	1	
5. Öz Yeterlik	3.850	.619	.035	.304**	.247**	.239**	.318**	1

**p<.001

Tablo 2 incelendiğinde; sosyal desteğe, sosyal desteğin alt boyutlarına (aile, özel bir insan ve arkadaş) ve öz yeterliğe ilişkin öğretmen algılarının kısmen yüksek düzeyde (Katılıyorum: 4) olduğu görülmektedir. Korelasyon matrisindeki Pearson korelasyon katsayıları incelendiğinde; sosyal destek ($r=.304$, $p<.001$) ve sosyal desteğin arkadaş alt boyutu ($r=.318$, $p<.001$) ile öz yeterlik orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkilidir. Aile ($r=.247$, $p<.001$) ve özel bir insan ($r=.239$, $p<.001$) alt boyutları ile öz yeterlik arasında ise düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Ölçüm Modeli

Araştırmadaki gizil (örtük) değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri, Şekil 1’deki ölçüm modelinde verilmektedir.

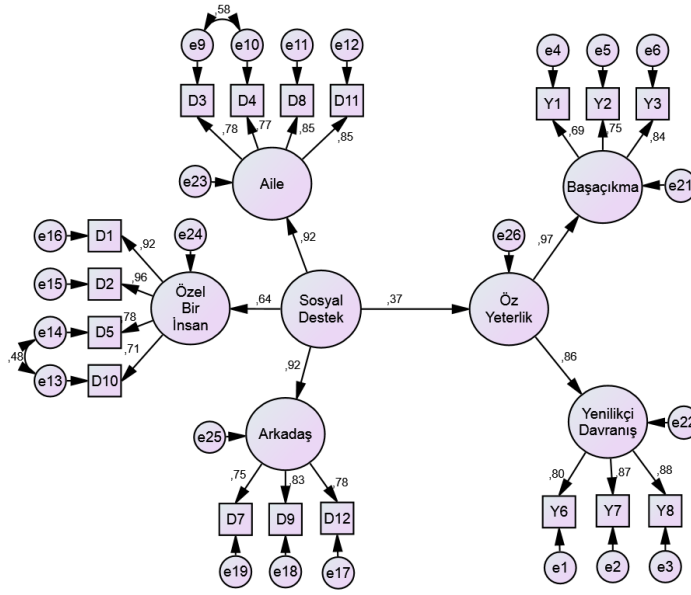
Şekil 1. Standardize Katsayılarla Ölçüm Modeli

Notlar: Uyum indisleri: $\chi^2 = 288.273$, $sd = 109$, $\chi^2/sd = 2.645$, $p = .000$, $GFI = .905$, $IFI = .953$, $TLI = .941$, $CFI = .953$, $RMSEA = .073$

Sırasıyla D5 ile D10 ve D3 ile D4 maddelerindeki hataların birbiriyle ilişkili olmasından ötürü bu maddeler arasında hata kovaryansları eklendi. Hata varyansını ve ki-kare değerini aşırı yükseltmelerinden dolayı D6, Y4 ve Y5 maddeleri ölçüm modelinden çıkarıldı. Ölçüm modelinde algılanan sosyal desteğin tüm boyutlarının öz yeterlikle ilişkili olduğu görülmektedir. Modele, verilerin iyi düzeyde uyum sağladığı, uyum iyiliği değerlerinden anlaşılmaktadır ($\chi^2 = 288.273$, $sd = 109$, $\chi^2/sd = 2.645$, $p = .000$, $GFI = .905$, $IFI = .953$, $TLI = .941$, $CFI = .953$, $RMSEA = .073$).

Yapısal Modeller

Algılanan çok boyutlu sosyal desteğin, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerindeki rolüne ilişkin yapısal model Şekil 2'de görülmektedir.

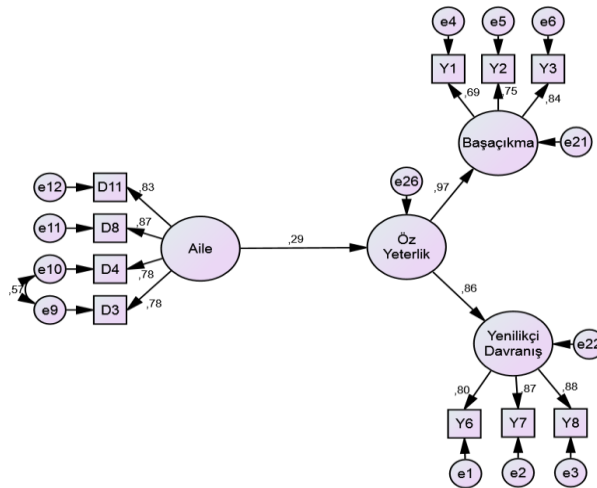

Şekil 2. Algılanan Sosyal Desteğin, Öğretmen Öz Yeterliğindeki Rolüne İlişkin Yapısal Model

Notlar: Uyum indisleri: $\chi^2 = 294.055$, $sd = 111$, $\chi^2/sd = 2.649$, $p = .000$, $GFI = .902$, $IFI = .952$, $TLI = .941$, $CFI = .952$, $RMSEA = .073$

Şekil 2'deki yapısal modele göre; algılanan sosyal destek, öğretmenlerin öz yeterlik algılarını pozitif olarak etkilemektedir ($\beta = .37$, $p < 0.01$). Her 10 birimlik sosyal destek algısındaki artış, yaklaşık olarak 4 birimlik öz yeterlik algısındaki artışa katkı sunmaktadır. Sosyal desteğe ilişkin olumlu algıların artması, öğretmenlerin öz yeterlik inançlarını da arttırmaktadır. Dolayısıyla test edilen H1 hipotezi doğrulanmıştır.

Çok boyutlu sosyal destek algısının aile alt boyutunun, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerindeki rolüne ilişkin yapısal model Şekil 3'te görülmektedir.

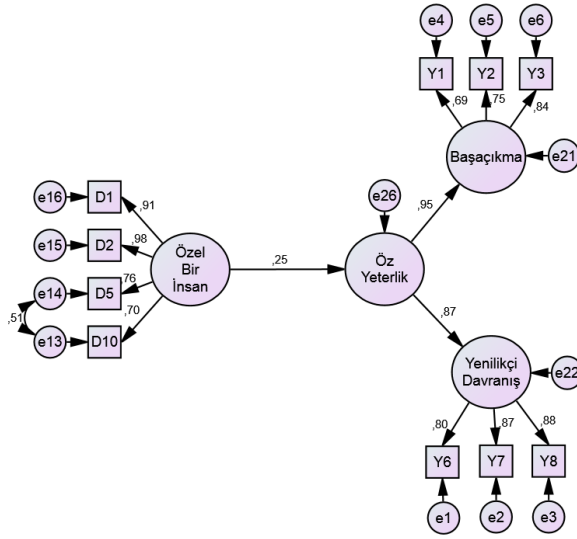

Şekil 3. Aile Alt Boyutunun Öz Yeterlik üzerindeki Rolüne İlişkin Yapısal Model

Notlar: Uyum indisleri: $\chi^2 = 35.708$, $sd = 31$, $\chi^2/sd = 1.157$, $p = .257$, $GFI = .978$, $IFI = .998$, $TLI = .996$, $CFI = .998$, $RMSEA = .022$

Algılanan sosyal desteğin aile alt boyutu, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini pozitif olarak etkilemektedir ($\beta = .29, p < 0.01$). Her 10 birimlik sosyal desteğin aile alt boyutu algısındaki artış, yaklaşık 3 birim öz yeterlik algısındaki artışa katkı yapmaktadır. Aile desteğine ilişkin olumlu algıların artması, öz yeterlik düzeyini arttırmaktadır. Dolayısıyla test edilen H2 hipotezi doğrulanmıştır.

Çok boyutlu sosyal destek algısının özel bir insan alt boyutunun, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerindeki rolüne ilişkin yapısal model Şekil 4'te görülmektedir.

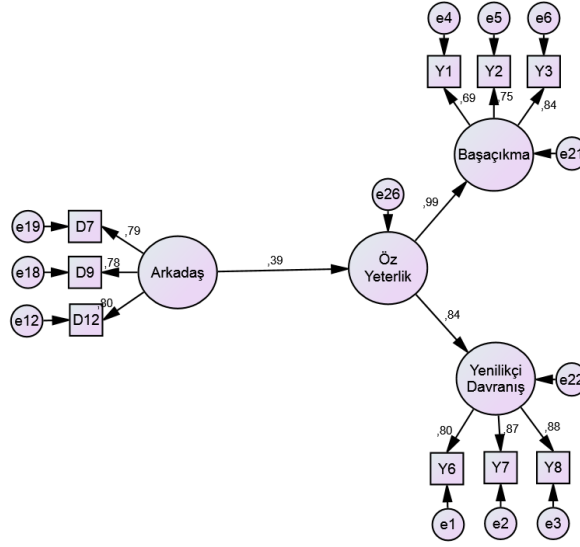

Şekil 4. Özel Bir İnsan Alt Boyutunun Öz Yeterlik Üzerindeki Rolüne İlişkin Yapısal Model

Notlar: Uyum indisleri: $\chi^2 = 62.533, sd = 31, \chi^2/sd = 2.017, p = .001, GFI = .962, IFI = .985, TLI = .978, CFI = .985, RMSEA = .058$

Algılanan sosyal desteğin özel bir insan alt boyutu, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini pozitif olarak etkilemektedir ($\beta = .25, p < 0.01$). Her 10 birimlik sosyal desteğin özel bir insan alt boyutu algısındaki artış, yaklaşık 3 birim öz yeterlik algısındaki artışı sağlamaktadır. Özel bir kişinin desteğine ilişkin olumlu algıların artması, öz yeterlik düzeyini arttırmaktadır. Dolayısıyla test edilen H3 hipotezi doğrulanmıştır.

Çok boyutlu sosyal destek algısının arkadaş alt boyutunun, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerindeki rolüne ilişkin yapısal model Şekil 5'te görülmektedir.

Şekil 5. Arkadaş Alt Boyutunun Öz Yeterlik Üzerindeki Rolüne İlişkin Yapısal Model

Notlar: Uyum indisleri: $\chi^2 = 37.771$, $sd = 24$, $\chi^2/sd = 1.574$, $p = .037$, $GFI = .974$, $IFI = .990$, $TLI = .986$, $CFI = .990$, $RMSEA = .043$

Algılanan sosyal desteğin arkadaş alt boyutu, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini pozitif olarak etkilemektedir ($\beta = .39$, $p < 0.01$). Her 10 birimlik sosyal desteğin arkadaş alt boyutu algısındaki artış, yaklaşık 4 birim öz yeterlik algısındaki artışa katkı sunmaktadır. Kişinin arkadaşlarının desteğine ilişkin olumlu algılarının artması, öz yeterlik düzeyini arttırmaktadır. Dolayısıyla test edilen H4 hipotezi doğrulanmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Algılanan sosyal destek ve alt boyutlarının, öğretmenlerin öz yeterlik düzeyleri üzerindeki etkisi ayrı yapısal modellerle sınanmıştır. Algılanan sosyal desteğin, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini arttırdığı görülmüştür. Ayrıca algılanan sosyal desteğin aile, özel bir insan ve arkadaş alt boyutlarının, öğretmenlerin öz yeterlik düzeylerini arttırdığı tespit edilmiştir. Kaynağını aileden, özel bir insandan ve arkadaşlardan alan sosyal desteğin, öğretmenlerin öz yeterliklerini arttırdığı bulunmuştur. Algılanan sosyal desteğin alt boyutlarının, öz yeterlik üzerindeki etkisine ilişkin görece önem sırası ise şöyledir: (1) arkadaş, (2) aile, (3) özel bir insan. Bazı araştırmacılar (Öcal ve Şenel, 2016; Yardımcı ve Başbakkal, 2009); algılanan sosyal desteğin, öğrencilerin öz yeterlik algısını arttırdığını ortaya çıkarmıştır. Korte ve Simonsen (2018) ise görevine yeni başlamış tarım öğretmenlerinin sosyal destek algılarının, öz yeterliklerini arttırdığını bulmuşlardır. Minghui ve diğerleri (2018), özel eğitim okulu öğretmenleri ile gerçekleştirdiği çalışmasında, algılanan sosyal destek ile öğretmenlerin öz yeterliği arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Ayrıca Minghui ve diğerleri (2018) çalışmalarında; algılanan sosyal desteğin, çalışan bağlılığının kısmi aracılık etkisiyle öz yeterliği arttırdığını bulmuşlardır. Bu çalışmada da diğer araştırma bulgularıyla uyumlu bir sonuç ortaya çıkmıştır. Algılanan sosyal destek, eğitim-öğretim faaliyetlerinde bulunan öğretmenlerin psikolojik olarak daha yeterli hissetmelerini sağlamaktadır.

Korte ve Simonsen (2018) öğretmenlerin; aileden, toplumdaki ve öğrencilerden destek algılamalarının, öz yeterliklerine katkı yaptığını bulmuşlardır. Ayrıca çalışmalarında öğrenci ve toplumdaki algılanan sosyal desteğin, öğretmen öz yeterliğinin en iyi yordayıcıları olduğunu tespit etmişlerdir. Minghui ve diğerleri (2018), öğretmen öz yeterliğinde en büyük katkıyı aileden ve arkadaşlardan gelen desteğin yaptığını ortaya çıkarmışlardır. Yardımcı ve Başbakkal (2009), öğrenciler üzerinde yürüttüğü çalışmasında öğrencilerin; ailelerinden, arkadaşlarından ya da çevrelerinden destek gördüklerini algılamalarının, öz yeterliklerini arttırdığını bulmuşlardır. Bu çalışmada ise aileden, özel bir insandan ve arkadaşlardan sağlanan sosyal desteğin, öğretmenlerin öz yeterliklerini arttırdığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarının birbiriyle tutarlı

olduğu görülmektedir. Bu araştırmada farklı olarak özel bir insan boyutunun da öğretmen öz yeterliği üzerinde etkili olduğu açığa çıkarılmıştır.

Saygın ve Saygın (2016) yöneticinin, bir işte başarılı olacağına inancı olmasının, astlarına da olumlu yansıdığını ileri sürmektedir. Ahmed, Ismail ve Amin (2014); yönetici ile astı arasındaki kaliteli ilişkinin, astın enerji dolu hissetmesini sağladığını ve böylelikle astın üretkenliğinin arttığını açığa çıkarmıştır. Lunenburg ve Ornstein (2012) ise okul yöneticilerinin; zorlu sorumluluklar verme, mesleki gelişim ve eğitimlik, destekleyici liderlik ve uygun ödüllerle öğretmenlerin öz yeterliklerini arttırabileceğini ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi yöneticileri tarafından sunulan maddi ve manevi destekler, astların kendi yeterliklerine inanç duydukları psikolojik bir süreci ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal destek, yararlı bilgiler verme ve pratik yardımlarda bulunma şeklinde de olabilmektedir (Güney, 2012). Öğretmenler; ailelerinden, meslektaşlarından ya da yöneticilerinden edindikleri bu destekle işlerini daha kolay ve sorunsuz gerçekleştirebilir. Öğretmenler, edindikleri bu tür bir destekle kendilerini geliştirmekle kalmayıp meslektaşlarına da yararlı olabilir. Ayrıca öğretmenlerin birbirlerinin başarısından psikolojik olarak etkilendikleri de belirtilebilir. Bu konuda Bandura (1997); bir işyerinde arkadaşlarından birinin bir işte başarılı olduğunu gören bireyin, öz yeterlik algısının arttığını ileri sürmektedir.

Algılanan sosyal destekten, öğretmen öz yeterliğini artırma yönünde faydalanılmasını sağlayan eğitim örgütlerinde yapılmış sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Oysaki öz yeterlik, eğitim kalitesini arttırmada önemli rolü olan kavramlardan biridir. İleriki araştırmalarda, algılanan sosyal desteğin; aile, arkadaşlar ve özel bir kişi kaynağına göre niteliği ve veriliş şeklinin öğretmen öz yeterliğinin alt boyutlarıyla ilişkisini araştıran bir çalışma karma yöntemin açıklayıcı deseni kullanılarak yürütülebilir. Böylece belirtilen ilişkilere yönelik daha ayrıntılı bilgilere ulaşılabilecek hale gelebilir. Algılanan sosyal destek, öğretmen öz yeterliğini arttıran etmenlerden sadece bir tanesidir. Öz yeterlik inancını güçlendiren diğer etmenlerle de çalışılması, bu psikolojik güçten eğitim örgütlerinde daha fazla yararlanılması bakımından önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Ahmed, I., Ismail, W. K. W. ve Amin, S. M. (2014). Guanxi network and leader-member exchange: The impetus for employee creative involvement. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 6(1), 64-77.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bandura, A. ve Locke, E. A. (2003). Negative self-efficacy and goal effects revisited. *Journal of Applied Psychology*, 88(1), 87-99.
- Bayram, N. (2013). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş amos uygulamaları*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. V. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS*. New York: Routledge.
- Eker, D. ve Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 45-55.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yaldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Gist, M. E. ve Mitchell, T. R. (1992). Self-efficacy: A theoretical analysis of its determinants and malleability. *Academy of Management Review*, 17(2), 183-211.
- Güney, S. (2012). *Örgütsel davranış*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hefferon, K. ve Boniwell, I. (2011). *Positive psychology: Theory, research and applications*. New York: Mc Graw-Hill Open International Publishing Ltd.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Korte, D. S. ve Simonsen, J. C. (2018). Influence of social support on teacher self-efficacy in novice agricultural education teachers. *Journal of Agricultural Education*, 59(3), 100-123 <https://doi.org/10.5032/jae.2018.03100>
- Locke, E. A., Frederick, E., Lee, C. ve Bobko, P. (1984). Effect of self-efficacy, goals, and task strategies on task performance. *Journal of Applied Psychology*, 69(2), 241-251.
- Lunenburg, F. C. ve Ornstein, A. C. (2012). *Educational administration: Concepts and practices*. Belmont, C.A.: Wadsworth Cengage Learning Publishing.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi, Amos uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Major, V. S., Klein, K. J. ve Ehrhart, M. G. (2002). Work time, work interference with family and psychological distress. *Journal of Applied Psychology*, 87(3), 427-436. Doi: 10.1037//0021-9010.87.3.427

- Minghui, L., Lei, H., Xiaomeng, C. ve Potmesilc, M. (2018). Teacher efficacy, work engagement, and social support among Chinese special education school teachers. *Frontiers in Psychology*, 9:648, 1-8. Doi: 10.3389/fpsyg.2018.00648
- Murray, K. (2015). *Liderlik dili*. (Ü. ŞENSOY, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öcal, K. ve Şenel, E. (2016). Duygusal zekanın sosyal destek algısı üzerindeki etkisi: Öz yeterlik inancının aracı rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(36), 138-154.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2010). *Örgütsel davranış*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Robbins, S. P. ve Judge, T. A. (2012). *Örgütsel davranış*. (İ. ERDEM, çev. ed.). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011)
- Saygın, O. ve Saygın, E. (2016). *A' dan Z' ye liderlik*. İstanbul: Karma Kitaplar Yayıncılık.
- Schmitz, G. S. ve Schwarzer, R. (2000). Selbstwirksamkeitserwartung von Lehrern: Langsschnitt befunde mit einem neuen Instrument. *Zeitschrift für Pädagogische Psychologie*, 14(1), 12-25.
- Şenturan, Ş. (2014). *Örnek olaylarla örgütsel davranış*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A. ve Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68, 202-248.
- Yardımcı, F. ve Başbakkal, Z. (2009). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile öz-yeterlik ilişkisinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Pediatr*, 18(3), 157-166.
- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Soran, H. (2004). Yabancı dilde hazırlanan bir öğretmen öz-yeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 260-267.
- Zimet G. D., Dahlem N. W., Zimet S. G. ve Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personal Assessment*, 52, 30-41.

İletişim/Correspondence

Dr. Selçuk DEMİR
selcukdemirs3@gmail.com